

Finansiell förmåga och finansiell teknologi i 24 EU-länder

Mustafa Nourallah och Peter Öhman

Finansiell förmåga och finansiell teknologi i 24 EU-länder

Mustafa Nourallah och Peter Öhman

Denna kortrapport baseras på en studie som dels mäter hushållens finansiella förmåga i 24 EU-länder, dels undersöker sambandet mellan användningen av finansiell teknologi (FinTech) och finansiell förmåga. Den data som användes är hämtad från Världsbanken för åren 2014, 2017 och 2021 samt Europeiska kommissionen. Enligt de resultat som Mustafa Nourallah och Peter Öhman vid CER redovisar här nedan har EU-länderna en stor variation när det gäller såväl medborgarnas finansiella förmåga som användningen av FinTech-tjänster. Länderna i de norra delarna av unionen får jämförelsevis höga poäng. Vidare har FinTech en positiv inverkan på finansiell förmåga. Resultaten förblir stabila även efter kompletterande tester. Studien visar även att ett lands index för mänsklig utveckling har en positiv effekt på hushållens finansiella förmåga. Dock finns inget signifikant samband mellan vare sig inkomst och finansiell förmåga eller ekonomisk frihet och finansiell förmåga. När de undersökta länderna delades in i två grupper utifrån hur väl de implementerat Europa 2020-strategin, bekräftas betydelsen av FinTech för hushållens finansiella förmåga, men det framgår också att det i synnerhet gäller för den grupp av länder som bäst följer denna strategi, däribland Sverige. Forskningsresultaten har tidigare publicerats i den internationella tidskriftsartikeln "Financial technology and financial capability: Study of the European Union" (Nourallah, Öhman och Hamati, 2024).

Inledning

För beslutsfattare i olika länder är det viktigt att ha tillgång till robusta forskningsresultat, inte minst om hushållens finansiella situation. Den typen av resultat kan bland annat ligga till grund för effektiv planering av ländernas "hushållsekonomiska landskap". Även om den här typen av större och årligen återkommande studier är vanliga i USA och Kanada, verkar de vara mer sällsynta inom Europeiska unionen (EU). Exempelvis inkluderar hushållsekonomiska undersökningar, såsom den årliga europeiska undersökningen om hushållens ekonomi och konsumtion, inte finansiell förmåga. Följaktligen finns det behov av mer kunskap om nivån på denna förmåga hos europeiska hushåll.

Tidigare forskning visar att låg finansiell förmåga hindrar individer från att äga egendom och att dessa personer tenderar att uppleva högre finansiell stress än andra under ekonomiska nedgångar.¹ Forskare uppmanas därför att kartlägga vilka faktorer som är viktiga för att främja bestående finansiell förmåga och samtidigt synliggöra möjliga konsekvenser av att uppnå en sådan förmåga.²

Studier från Storbritannien visar att användningen av finansiell teknologi (FinTech) i form av till exempel smartphone-appar kan ha en positiv inverkan på individers finansiella förmåga³ och i USA betonar en grupp forskare fördelarna med att använda

---

¹ Sherraden et al. (2022).

² French et al. (2020).

³ Atkinson et al. (2007).

online-teknologi för att fatta finansiella beslut.⁴ Även om det finns två sidor av FinTech-myntet har teknologin vunnit popularitet i EU och en stor andel hushåll använder dessa applikationer relativt frekvent. Bland fördelarna med FinTech kan nämnas att det möjliggör för individer att själva spåra sina finansiella transaktioner, schemalägga betalningar och hantera sparplaner, allt till en rimlig kostnad. Detta kan i sin tur förbättra deras finansiella förmåga.⁵

Syfte och tillvägagångssätt

Den genomförda studien hade följande fyra syften:

1. Utveckla ett verktyg för att mäta finansiell förmåga.
2. Kartlägga hushållens finansiella förmåga i EU.
3. Kartlägga användningen av FinTech-tjänster i EU.
4. Relatera användningen av FinTech-tjänster till hushållens finansiella förmåga i de undersökta EU-länderna.

Studien baserades på den så kallade kapabilitetsansatsen (the capability approach), utvecklad av 1998 års Nobelprisvinnare i ekonomi, professor Amartya Sen. Ansatsen utgår från individers förmåga att aktivt ta itu med saker som är betydelsefulla i deras liv.⁶ Vikten av ett aktivt snarare än ett passivt förhållningssätt har också betonats i studier om finansiell förmåga.⁷ Vidare användes relevanta studier för att mäta finansiell förmåga samt analysera nivån på hushållens finansiella förmåga och användningen av FinTech-tjänster.

Empiriska data hämtades från Världsbanken och Europeiska kommissionen. I juni 2022 gav Världsbanken ut den fjärde utgåvan med statistik om hushållens tillgång till och användning av finansiella tjänster. Tyvärr saknades viss central information i den första utgåvan från 2011, vilket gjorde att studien fick förlita sig på utgåvorna från 2014, 2017 och 2021. Informationen från Europeiska kommissionen bestod av EU-statistik om ekonomi och finans, befolkning och sociala förhållanden. Ovan nämnda data har tidigare använts i studier om hushållens ekonomi.⁸ På grund av ofullständig data tvingades vi utesluta tre av länderna i EU (Luxemburg, Slovakien och Slovenien). Studien baseras följaktligen på data från 24 länder.

För att undersöka sambandet mellan FinTech-användning och finansiell förmåga gjordes flera statistiska analyser. Även kontrollvariabler inkluderades i form av EU-

---

⁴ Lusardi et al. (2021).

⁵ Nourallah och Öhman (2021).

⁶ Sen (2005).

⁷ French et al. (2020).

⁸ Demirgüç-Kunt et al. (2022); Nuzzo och Piermattei (2020).

ländernas index för mänsklig utveckling samt hushållens inkomst och ekonomiska frihet. För att säkerställa resultatens robusthet delades de undersökta länderna även in i två delurval. En grupp var de länder som lyckats bäst med implementeringen av Europa 2020-strategin, medan den andra gruppen bestod av övriga länder.

Resultat

Tidigare studier om finansiell förmåga har utgått från ett fåtal variabler, mestadels finansiella tillgångar och finansiell kunskap, men det krävs mer än så för att mäta finansiell förmåga i utvecklade länder.⁹ Genom att utgå från kapabilitetsansatsen identifierade vi fem centrala variabler (ekonomiska färdigheter, skulder, sparande, finansiell motståndskraft och ekonomiskt välbefinnande). Inom varje område kunde vi sedan poängsätta EU-länderna i intervallet 0 till 1 och sedan tilldela varje land en totalpoäng.

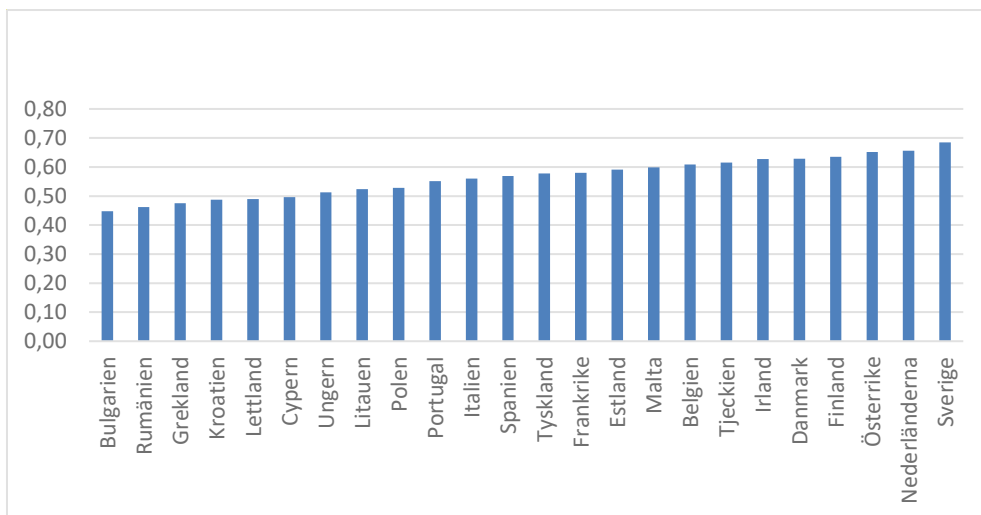
Notera att ekonomiska färdigheter (det vill säga förmågan att tillämpa kunskap) skiljer sig från kunskap (det vill säga förmågan att förstå något). Att inkludera alla typer av skulder för att bedöma finansiell förmåga kommer sannolikt att leda till missvisande resultat.¹⁰ För att använda en mer träffsäker indikator utgick vi i stället från så kallade informella skulder (såsom sms-lån och andra dyra skuldsättningsalternativ). Vidare kan hushåll som löpande sparar pengar hantera ekonomiska kriser utan att behöva öka sina skulder. Finansiell motståndskraft, det vill säga att kunna hantera oväntade finansiella utgifter, är en annan aspekt av finansiell förmåga. Även psykologiska faktorer kan vara avgörande för hushållens ekonomi. Ekonomiskt välbefinnande i termer av att känna ekonomisk trygghet och minskad finansiell oro är ytterligare en viktig aspekt av finansiell förmåga.

Vad gäller hushållens finansiella förmåga identifierade Sverige, Nederländerna och Österrike som de tre främsta länderna i EU (se figur 1). År 2021 nådde de poängen 0,684, 0,656 respektive 0,652 (den maximala poängen är 1). Bulgarien, Rumänien och Grekland uppvisade de lägsta siffrorna (0,447, 0,462 och 0,487).

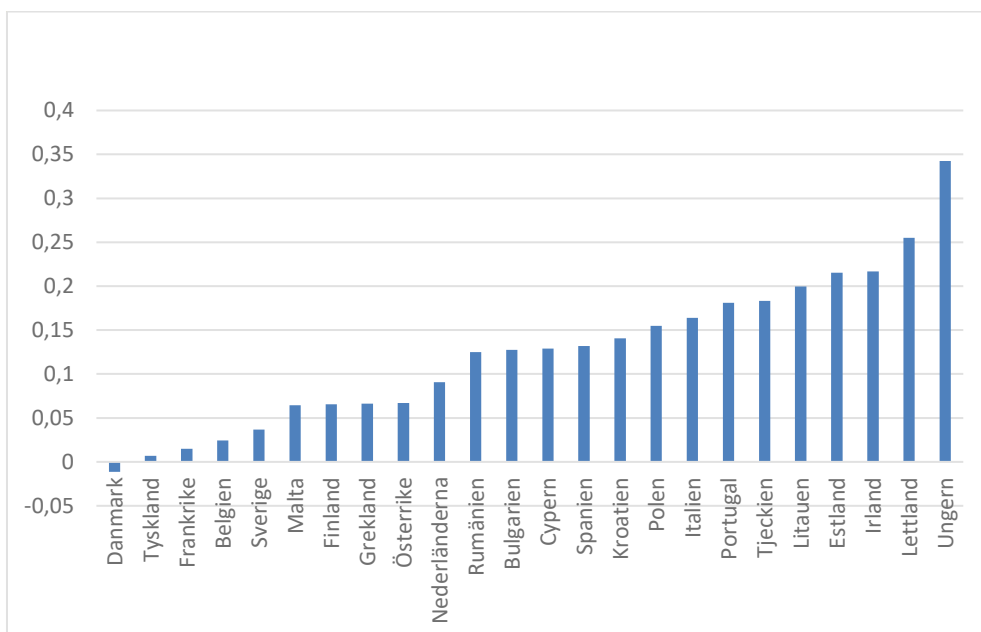
⁹ Birkenmaier et al. (2022).

¹⁰ Xiao och Tao (2021).

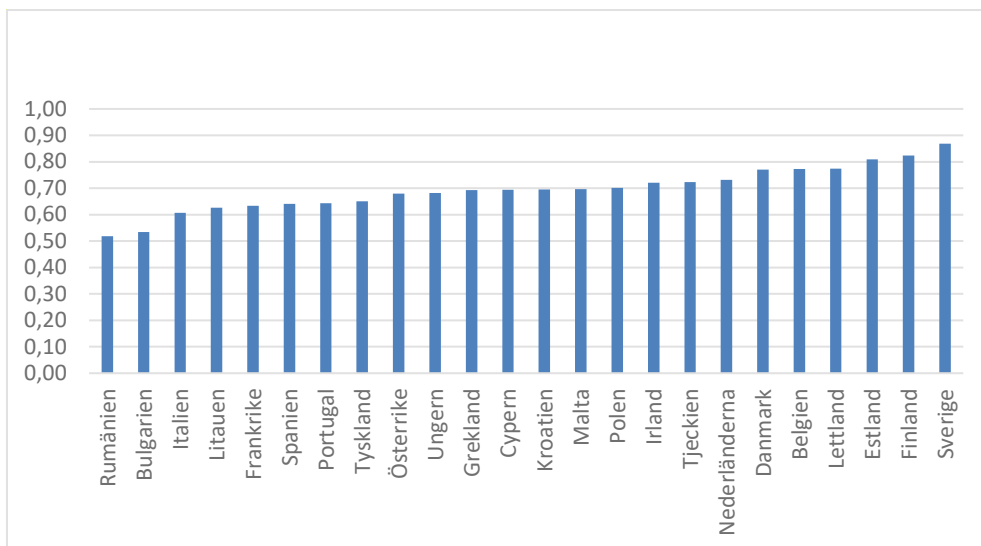
Figur 1: Nivån på hushållens finansiella förmåga i 24 EU-länder 2021.

Figur 2 visar att Ungern och Lettland hade den högsta procentuella tillväxten i finansiell förmåga inom EU mellan åren 2014 till 2021 (34,3% och 25,5%). Noteras kan att Sverige hade en måttlig tillväxt (3,8%) och att Danmark upplevde en negativ tillväxt (-1,1%). Totalt sett hade EU en tillväxttakt på 11,5% gällande hushållens finansiella förmåga mellan de angivna åren.

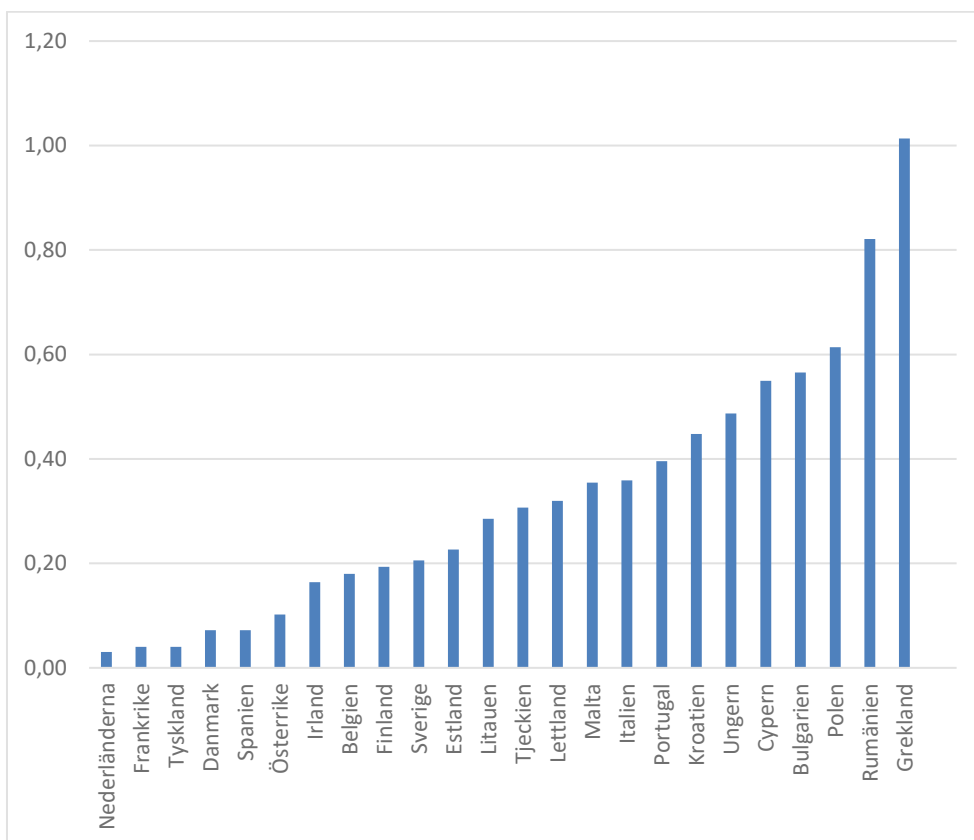
Figur 2: Tillväxttaket i hushållens finansiella förmåga i 24 EU-länder mellan 2014 och 2021.

Figur 3 visar att Sverige, Finland och Estland toppar FinTech-rankingen 2021, alla med en poäng över 0,8 (0,868, 0,823 och 0,809). Även här är intervallet 0 till 1. I botten, det vill säga längst till vänster i figuren, finns Rumänien och Bulgarien med poängsummor strax över 0,5.

Figur 3: Nivån på användningen av FinTech-tjänster i 24 EU-länder 2021.

Trots Rumäniens och Bulgariens blygsamma FinTech-poäng visar figur 4 att dessa länder verkar vara på rätt spår då de uppvisar jämförelsevis högsta procentuella tillväxttal mellan 2014 och 2021. Som figuren illustrerar toppar Grekland denna lista md 101,4%. Även Polen redovisar en hög procentuell tillväxt. Noteras ska att samtliga länder upplevde en positiv FinTech-tillväxt under den undersökta perioden (2014–2021). Dessutom ökade tillväxttakten under den andra fasen (2017–2021).

Figur 4: Tillväxttakten i användningen av FinTech-tjänster i 24 EU-länder mellan 2014 och 2021.

Studien visar vidare att FinTech har en positiv inverkan på finansiell förmåga och att detta resultat förblir stabilt även efter flera kompletterande tester. Även ländernas index för mänsklig utveckling har en positiv effekt på hushållens finansiella förmåga, men däremot visar studien inget samband mellan hushållsinkomst och finansiell förmåga eller mellan ekonomisk frihet och finansiell förmåga.

När de undersökta länderna delades in i två grupper utifrån hur väl de implementerat Europa 2020-strategin, bekräftas betydelsen av användningen av FinTech-tjänster för hushållens finansiella förmåga. Samtidigt framgår att detta i synnerhet gäller för den grupp av länder som bäst följer denna strategi, däribland Sverige.

Slutdiskussion

Denna studie utvecklade ett nytt mått gällande finansiell förmåga, kartlade nivån och tillväxttakten gällande hushållens finansiella förmåga och användningen av FinTech-tjänster samt undersökte sambandet mellan användningen av dessa tjänster och finansiell förmåga.

Studien visar att hushållen i de studerade EU-länderna har olika god finansiell förmåga. Vissa länder, som Sverige, får relativt höga poäng på mätskalan, medan andra länder får relativt låga poäng. Även om vissa länder uppvisar betydande framsteg mellan 2014 och 2021, behöver de göra mer för att nå upp till en acceptabel nivå. När det gäller användningen av FinTech-lösningar hävdar sig den nordisk-baltiska regionen väl med Sverige, Finland, Estland och Lettland på de fyra översta platserna. Trots betydande förbättringar mellan 2014 och 2021 ligger vissa länder, som Rumänien och Bulgarien, fast förankrade i botten av tabellen. Faktorer som gör att ett land som Sverige får höga poäng på både finansiell förmåga och FinTech-användning skulle således kunna delges övriga länder.

Resultaten visar en stark korrelation mellan å ena sidan FinTech-tjänster respektive mänsklig utveckling och å andra sidan hushållens finansiella förmåga. Den positiva effekt som användningen av FinTech tycks ha på finansiell förmåga understryker de finansiella tjänsteleverantörernas roll i det fortsatta utvecklingsarbetet. Resultatet speglar också vad som framkommit i tidigare studier.¹¹ Bland annat ger FinTech-lösningar individer möjlighet att själva hålla ordning på sina finansiella transaktioner och att göra det på ett kostnadseffektivt sätt. Utifrån detta kan de sedan lägga upp en sund finansiell planering.¹²

---

¹¹ Karlan et al. (2016).

¹² Nourallah och Öhman (2021).

Samtidigt tycks varken hushållens inkomst eller ekonomiska frihet vara relaterade till finansiell förmåga. Att inkomstnivån saknar inverkan på den finansiella förmågan motsäger resultat från tidigare studier, men ger stöd för argumentet att högre inkomst inte garanterar en stabil ekonomisk grund.¹³ Ett låginkomsthushåll med god penninghantering kan vara bättre ekonomiskt rustat än ett hushåll med högre inkomst men sämre förmåga att hantera ekonomin. Att ekonomisk frihet är orelaterat till finansiell förmåga motsäger den allmänna uppfattningen om vikten av ekonomiskt spelrum, men antyder samtidigt att ekonomisk frihet kan ha samma begränsade roll som inkomst i förhållande till finansiell förmåga.¹⁴

Politiska diskussioner i EU har fokuserat på behovet av att öka medborgarnas finansiella kunskap. Samtidigt representerar detta ett passivt förhållningssätt. Vid sidan av ansträngningarna att stärka denna kunskap behövs en positionsförflyttning mot ett mer aktivt tillvägagångssätt i form av medborgarnas finansiella förmåga. Utifrån detta skulle en sektion med frågor om finansiell förmåga kunna inkluderas i alla större och årligen återkommande hushållsekonomiska undersökningar.

Ett annat förslag är att fokusera på finansiell förmåga hos den unga generationen, som saknar finansiell erfarenhet men har gott tekniskt kunnande.¹⁵ Att undersöka hur denna grupp av individer kan använda FinTech-lösningar för att förbättra den finansiella förmågan skulle kunna ge ökad kunskap och på sikt ha en betydande inverkan på formandet av morgondagens "hushållsekonomiska landskap".

---

¹³ Almenberg et al. (2021).

¹⁴ Collins och Urban (2020).

¹⁵ Nourallah och Öhman (2021).

Referenser

- Almenberg, J., Lusardi, A., Säve-Söderbergh, J. och Vestman, R. (2021). "Attitudes towards debt and debt behavior". *The Scandinavian Journal of Economics*, Vol. 123, Nr. 3, s. 780-809.
- Atkinson, A., McKay, S., Collard, S. och Kempson, E. (2007). "Levels of financial capability in the UK". *Public Money & Management*, Vol. 27, Nr. 1, s. 29-36.
- Birkenmaier, J., Rothwell, D. och Agar, M. (2022). "How is consumer financial capability measured?". *Journal of Family and Economic Issues*, Vol. 43, Nr. 4, s. 654-666.
- Collins, M.J. och Urban, C. (2020). "Measuring financial well-being over the lifecycle". *The European Journal of Finance*, Vol. 26, Nr. 4-5, s. 341-359.
- Demirgüç-Kunt, A., Klapper, L., Singer, D. och Ansar, S. (2022). "The Global Findex Database 2021: Financial inclusion, digital payments, and resilience in the age of COVID-19". *World Bank*, No. 173780, Washington: World Bank Group.
- French, D., McKillop, D. och Stewart, E. (2020). "The effectiveness of smartphone apps in improving financial capability". *European Journal of Finance*, Vol. 26, Nr. 4-5, s. 302-318.
- Karlan, D., McConnell, M., Mullainathan, S. och Zinman, J. (2016). "Getting to the top of mind: How reminders increase saving". *Management Science*, Vol. 62, s. 3393-3411.
- Lusardi, A., Hasler, A. och Jakoboski, P.J. (2021). "Building up financial literacy and financial resilience". *Mind & Society*, Vol. 20, s. 181-187.
- Nourallah, M. och Öhman, P. (2021). "Impact of advanced technologies on consumer finance and retail investment: Mobile bank applications and Robo-financial advisors". I Ho, R., Ng, H.H. och Nourallah, M (red.), *Impact of globalization and advanced technologies on online business models*, Pennsylvania: IGI Global, s. 1-15.
- Nourallah, M., Öhman, P. och Hamati, S. (2024). "Financial technology and financial capability: Study of the European Union". *Global Finance Journal*, Vol. 62, 101008.
- Nuzzo, G. och Piermattei, S. (2020). "Discussing measures of financial inclusion for the main Euro area countries." *Social Indicators Research*, Vol. 148, Nr. 3, s. 765-786.
- Sen, A. (2005). "Human rights and capabilities". *Journal of Human Development*, Vol. 6, Nr. 2, s. 151-166.
- Sherraden, M.S., Huang, J., Jones, J.L. och Callahan, C. (2022). "Building financial capability and assets in America's families". *Families in Society*, Vol. 103, Nr. 1, s. 3-6.
- Xiao, J.J. och Tao, C. (2021). "Consumer finance/household finance: The definition and scope." *China Finance Review International*, Vol. 11, Nr. 1, s. 1-25.